

Genomförande av EG-direktivet om offer för människohandel

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2006/07:53 Genomförande av EG-direktivet om offer för människohandel jämte en motion som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas några motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2006.

För att uppfylla kraven i rådets direktiv 2004/81/EG om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som har fallit offer för människohandel eller som har fått hjälp till olaglig invandring och vilka samarbetar med de behöriga myndigheterna föreslår regeringen ändringar i utlänningslagen (2005:716). De föreslagna lagändringarna innebär en tydligare reglering av vilka kriterier som ska gälla för beviljande av tidsbegränsat uppehållstillstånd för en utlänning som medverkar vid förundersökning eller huvudförhandling i brottmål. Det tidsbegränsade uppehållstillståndet för sådan medverkan ska ha en kortaste giltighetstid om sex månader. Om utlänningen vill ha betänketid för att återhämta sig och för att kunna ta ställning till om han eller hon vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna ska ett särskilt tidsbegränsat uppehållstillstånd om 30 dagar kunna meddelas.

I propositionen lämnas också förslag om en ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., om återkallelse av tidsbegränsade uppehållstillstånd och om överklagande bl.a. av beslut att inte bevilja uppehållstillstånd för betänketid.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 5 reservationer (s, v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Kriterierna för beviljande av tidsbegränsat uppehållstillstånd	8
Upphållstillstånd för betänketid	10
Återkallelse m.m. av uppehållstillstånd	11
Parallella tillståndsproucesser för utländska målsägande och vittnen	13
Socialt bistånd m.m.	14
Reservationer	17
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (v)	17
2. Kriterierna för beviljande av tidsbegränsat uppehållstillstånd, punkt 2 (v, mp)	17
3. Återkallelse m.m. av uppehållstillstånd, punkt 3 (v)	18
4. Socialt bistånd m.m., punkt 4 (s)	19
5. Socialt bistånd m.m., punkt 4 (v, mp)	19
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	21
Propositionen	21
Följdmotion	21
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	21
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	23

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion

2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 1.

Reservation 1 (v)

2. Kriterierna för beviljande av tidsbegränsat uppehållstillstånd

Riksdagen antar 5 kap. 15 § regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716). Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:53 i denna del och avslår motionerna

2006/07:Ju227 av Mikael Oscarsson och Désirée Pethrus Engström (båda kd) yrkande 1,

2006/07:Ju316 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 4,

2006/07:U262 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkande 1 och

2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 2.

Reservation 2 (v, mp)

3. Återkallelse m.m. av uppehållstillstånd

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716) såvitt avser 7 kap. 7 b § och punkt 2 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:53 i denna del och avslår motion

2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 3.

Reservation 3 (v)

4. Socialt bistånd m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 4 och

2006/07:A272 av Lars U Granberg (s) yrkande 5.

Reservation 4 (s)

Reservation 5 (v, mp)

5. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716) i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan,

2. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:53 i denna del.

Stockholm den 24 april 2007

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (m), Tomas Eneroth (s), Helena Rivière (m), Ronny Olander (s), Lars-Arne Staxäng (m), Solveig Zander (c), Siw Wittgren-Ahl (s), Kurt Kvarnström (s), Mats G Nilsson (m), Lars Gustafsson (kd), Mikael Cederbratt (m), Kalle Larsson (v), Fredrick Federley (c), Jasenko Omanovic (s), Fredrik Malm (fp), Bodil Ceballos (mp) och Helena Frisk (s).

Redogörelse för ärendet

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2006/07:53 Genomförande av EG-direktivet om offer för människohandel jämte en motion som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlar utskottet några motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2006. En redovisning av motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Europeiska unionens råd antog den 29 april 2004 direktiv 2004/81/EG om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som fallit offer för människohandel eller som har fått hjälp till olaglig invandring och vilka samarbetar med de behöriga myndigheterna. Syftet med direktivet är att fastställa villkoren för att bevilja uppehållstillstånd med begränsad giltighetstid för tredjelandsmedborgare som samarbetar i kampen mot människohandel eller mot hjälp till olaglig invandring. Direktivet, som ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 6 augusti 2006, gäller inte för Storbritannien, Irland och Danmark.

Inom Regeringskansliet har utarbetats en departementspromemoria, Tidsbegränsat uppehållstillstånd för offer för människohandel m.fl. (Ds 2005:24) med förslag till hur direktivet kan genomföras i svensk rätt. Promemorian har remissbehandlats.

Lagrådet har i yttrande lämnat nu aktuella förslag utan erinran.

Utskottets överväganden

Direktivets huvudsakliga innehåll

Rådets direktiv 2004/81/EG om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som har fallit offer för människohandel eller som har fått hjälp till olaglig invandring och vilka samarbetar med de behöriga myndigheterna ska tillämpas på tredjelandsmedborgare som faller eller har fallit offer för brott som rör människohandel, även om de har rest in illegalt på en medlemsstats territorium. Vidare får en medlemsstat tillämpa direktivet på tredjelandsmedborgare som fått hjälp till olaglig invandring. Direktivet ska tillämpas på dem som uppnått myndig ålder enligt den berörda medlemsstatens lagstiftning men får även tillämpas på underåriga enligt villkoren i medlemsstatens nationella lagstiftning.

Direktivet hindrar inte en medlemsstat från att anta eller behålla bestämmelser som är förmånligare för personer som omfattas av direktivet.

En medlemsstat ska se till att tredjelandsmedborgaren får betänketid för att kunna fatta ett välgrundat beslut om att samarbeta med myndigheterna. Under betänketiden får inget beslut om avvisning eller utvisning verkställas mot tredjelandsmedborgaren. Betänketidens varaktighet och startpunkt ska fastställas i enlighet med den nationella lagstiftningen och kan när som helst avbrytas om de behöriga myndigheterna har fastställt att den berörda personen aktivt, frivilligt och på eget initiativ har återupptagit kontakten med förövarna av det brott som är aktuellt eller av skäl som rör den allmänna ordningen och skyddet av den inre säkerheten. Medlemsstaten ska bl.a. se till att tredjelandsmedborgarna under betänketiden ges en levnadsstandard som garanterar deras uppehälle, att de får tillgång till akut-sjukvård samt att lämplig hänsyn tas till deras behov av säkerhet och skydd.

Upphållstillstånd ska utfärdas om tredjelandsmedborgaren klart visat sin vilja att samarbeta samt om han eller hon brutit alla förbindelser med de personer som är misstänkta för hjälp till olaglig invandring och människohandel och om inte hänsyn till den allmänna ordningen och skyddet av den inre säkerheten talar emot att uppehållstillstånd beviljas. Upphållstillståndet ska ha en giltighetstid på minst sex månader och ska förnyas om villkoren fortfarande är uppfyllda.

Innehavare av uppehållstillstånd som inte har tillräckliga medel ska garanteras minst samma levnadsstandard m.m. som under betänketid. Vidare ska medlemsstaten tillhandahålla nödvändig medicinsk eller annan vård för berörda tredjelandsmedborgare som inte har tillräckliga medel och som har särskilda behov, såsom gravida kvinnor, personer med funktionshinder eller offer för sexuellt våld.

Om en medlemsstat tillämpar direktivet på underåriga ska barnets bästa komma i främsta rummet vid tillämpningen av direktivet, och medlemsstaten ska se till att förfarandet är anpassat till barnets ålder och mognad.

Vidare ska medlemsstaten se till att underåriga får tillträde till utbildningsväsendet på samma villkor som den statens egna medborgare, men tillträdet får begränsas till att gälla det offentliga utbildningsväsendet.

I direktivet finns även bestämmelser om information till tredjelandsmedborgaren om de möjligheter som erbjuds enligt direktivet, om ensamkommande barn och om tillträde bl.a. till arbetsmarknaden och till yrkesutbildning och annan utbildning.

Uppehållstillståndet får när som helst återkallas om villkoren för utfärdandet inte längre är uppfyllda.

Gällande regler

Enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716, UtlL) får på ansökan av en förundersökningsledare ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ges en utlänning som vistas här, om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras. Bestämmelsen, som trädde i kraft den 1 oktober 2004, kan tillämpas på såväl tredjelandsmedborgare som andra utlänningar. Även underåriga kan med stöd av bestämmelsen komma i fråga för ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Tillståndsgivningen är inte begränsad till förundersökning eller huvudförhandling som gäller ett visst slags brott och inte heller till att uppehållstillståndet ska ha en viss kortaste eller längsta giltighetstid.

Ett beslut att inte bevilja tillstånd kan överklagas av förundersökningsledaren, men inte av utlänningen. Uppehållstillståndet kan återkallas enligt de allmänna regler som gäller för återkallelse av uppehållstillstånd enligt utlänningslagen.

Kriterierna för beviljande av tidsbegränsat uppehållstillstånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ska ges till en utlänning om förundersökningsledaren bedömer att det finns ett behov av dennes medverkan i förundersökning eller huvudförhandling i brottmål och han eller hon dels klart visat sin vilja att samarbeta med de brottsutredande myndigheterna, dels brutit alla kontakter med gärningsmännen om inte hänsynen till den allmänna ordningen och säkerheten talar emot det. Ett sådant tidsbegränsat uppehållstillstånd ska inte få ges en kortare giltighetstid än sex månader och tiden ska kunna förlängas.

Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden dels om avslag på propositionen, dels om att utreda traffickingoffrens situation liksom att dessa ska beviljas permanent uppehållstillstånd.

Jämför reservationerna 1 (v) och 2 (v, mp).

Propositionen

Liksom enligt nuvarande ordning måste ett grundläggande krav för att bevilja ett tidsbegränsat uppehållstillstånd av det slag som här är i fråga vara att det finns ett behov av att utlänningen stannar kvar i Sverige för att medverka vid förundersökning eller huvudförhandling i brottmål. Förundersökningsledarens uppfattning om behovet av utlänningens medverkan i brottsutredning och rättegång bör även i fortsättningen vara av avgörande betydelse vid Migrationsverkets prövning av ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd.

Att det finns en vilja från utlänningens sida att samarbeta med myndigheterna under brottmålsprocessen är redan enligt nuvarande ordning i praktiken en förutsättning för att uppehållstillstånd ska beviljas. Eftersom det enligt direktivet är ett uttryckligt krav att tredjelandsmedborgaren klart visat sin vilja att samarbeta bör detta krav nu regleras i utlänningslagen. Vad som krävs för att utlänningen ska anses ha klart visat sin vilja kan inte anges generellt utan måste avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Förundersökningsledarens bedömning av om kriteriet är uppfyllt bör vara av avgörande betydelse vid Migrationsverkets prövning.

Ytterligare ett villkor för att bevilja tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt direktivet är att tredjelandsmedborgaren brutit alla förbindelser med de misstänkta gärningsmännen. På samma sätt som när det gäller utlänningsens vilja att samarbeta med myndigheterna bedömer regeringen att det bör vara förundersökningsledarens uppfattning av om kriteriet är uppfyllt som bör vara avgörande.

Om ovanstående tre villkor är uppfyllda ska enligt förslaget uppehållstillstånd meddelas under förutsättning att hänsyn till den allmänna ordningen och säkerheten inte talar emot att uppehållstillstånd beviljas.

Eftersom direktivet är tvingande när det gäller minsta giltighetstid föreslår regeringen att det införs en ny bestämmelse i utlänningslagen om en minsta giltighetstid om sex månader för det tidsbegränsade uppehållstillståndet för medverkan vid förundersökning eller huvudförhandling i brottmål. Regeringen föreslår vidare att uppehållstillståndet ska kunna förlängas om villkoren för utfärdande av tillståndet fortfarande är uppfyllda. Det tidsbegränsade uppehållstillståndet bör på samma sätt som hittills kunna förlängas i den omfattning som det straffrättsliga förfarandet kräver.

Förslaget, som föranleder ändringar i 5 kap. 15 § UtL, avses träda i kraft den 1 juli 2007.

Motionerna

Kalle Larsson m.fl. (v) begär i motion Sf9 yrkande 1 avslag på propositionen. Motionärerna påpekar att offer för människohandel kan hysa välgrundad fruktan för förföljelse på en konventionsgrund och att den som känner sådan fruktan bör ges ett permanent uppehållstillstånd i Sverige. I samma motion yrkande 2 begärs, vid avslag på yrkande 1, beslut om ändring i 5 kap. 15 § UtL. Enligt motionärerna bör det i paragrafen föreskrivas att den aktuella personkretsen ska beviljas permanent uppehållstillstånd.

Josefin Brink m.fl. (v) begär i motion U262 yrkande 1 ett tillkännagivande om att de som utsatts för sexuell exploatering ska kunna beviljas flyktingstatus och uppehållstillstånd med stöd av Genèvekonventionen. Motionärerna anser att det inte är tillräckligt att de beviljas tidsbegränsat uppehållstillstånd.

I motion Ju227 yrkande 1 av Mikael Oscarsson och Désirée Pethrus Engström (kd) begärs ett tillkännagivande om att utreda traffickingoffrens situation. Reglerna för asyl och uppehållstillstånd måste ses över och möjligheterna för dem att få skydd och att vittna mot förövarna måste förbättras. Vidare måste de få hjälp tillbaka till ett normalt liv i Sverige eller i ursprungslandet.

Peter Eriksson m.fl. (mp) begär i motion JuU316 yrkande 4 ett tillkännagivande om att offer för trafficking ska beviljas permanent uppehållstillstånd eftersom de löper risk för förföljelse i det forna hemlandet.

Utskottets ställningstagande

I samband med behandlingen av proposition 2005/06:6 Flyktingkap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning gav riksdagen på förslag av utskottet regeringen till känna att den som aktivt medverkat i rättsprocessen genom att ställa upp som vittne eller målsägande ska kunna beviljas ett permanent uppehållstillstånd (bet. 2005/06:SfU4, rskr. 2005/06:71).

Därefter har Utredningen om översyn av bestämmelsen om människohandelsbrott m.m. (tilläggsdirektiv 2006:78) fått i uppdrag att analysera och ta ställning till om utlänningslagens bestämmelser om permanent uppehållstillstånd behöver kompletteras för att tillgodose behovet av skydd i Sverige för den som aktivt medverkat i rättsprocessen genom att ställa upp som vittne eller medverkat som målsägande i mål om människohandel eller närallgande brott. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2007.

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande, nämligen att den som aktivt medverkat i rättsprocessen som vittne eller målsägande ska kunna beviljas ett permanent uppehållstillstånd. Utskottet konstaterar dock att frågan för närvarande är föremål för utredning samt att förslagen i den förevarande propositionen har lagts fram i syfte att i svensk rätt genomföra det aktuella EG-direktivet. Utskottet kan inte se något avgörande skäl för att föregripa utredningsresultatet men förutsätter dock att regeringen återkommer till riksdagen så snart utredningens kommande förslag beretts i vederbörlig ordning. Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag i denna del och avstyrker motionerna Sf9 yrkandena 1 och 2, U262 yrkande 1 och JuU316 yrkande 4. Motion Ju227 yrkande 1 får anses tillgodosedd med vad utskottet anfört om pågående utredningsarbete.

Upphållstillstånd för betänketid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ska kunna ges en utlänning som vistas här inför hans eller hennes beslut att medverka vid förundersökning eller huvudförhandling i brottmål. Betänketidens längd ska vara 30 dagar och tillståndstiden ska kunna förlängas om det finns särskilda skäl.

Propositionen

På grund av direktivets krav på en kortaste giltighetstid om sex månader finns inte längre utrymme att bevilja kortvariga uppehållstillstånd utan särskild reglering. Regeringen föreslår därför att en särskild bestämmelse införs som reglerar rätten för en person som vill ha betänketid för att återhämta sig och ta ställning till om han eller hon vill samarbeta med brottsutredande myndigheter. Förutsättningarna för att få uppehållstillstånd för betänketid bör vara att utlänningens medverkan behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras och att hänsyn till den allmänna ordningen och säkerheten inte talar emot att tillstånd beviljas. Upphållstillstånd för betänketid ska enligt förslaget kunna

ges för en tid om 30 dagar och tiden ska kunna förlängas i särskilda fall, t.ex. om utläningen behöver längre tid för att återhämta sig eller när det gäller barn som utsatts för brott.

Förslagen, som tas in i 5 kap. 15 § UtL, avses träda i kraft den 1 juli 2007.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag har inte föranlett några motionsyrkanden. Förslagen tillstyrks.

Återkallelse m.m. av uppehållstillstånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för betänketid och för medverkan vid förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska få återkallas om villkoren för att utfärda ett sådant tillstånd inte längre är uppfyllda. Uppehållstillståndet får dock inte återkallas innan förundersökningsledaren fått tillfälle att yttra sig. Beslut om återkallelse av sådana uppehållstillstånd ska få överklagas till migrationsdomstol och endast av förundersökningsledaren.

Riksdagen bifaller vidare förslaget att Migrationsverkets beslut att inte bevilja en utläning tidsbegränsat uppehållstillstånd för betänketid ska få överklagas till migrationsdomstol och endast av förundersökningsledaren.

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om avslag på regeringens förslag om återkallelse av uppehållstillståndet.

Jämför reservation 3 (v).

Gällande ordning

Tidsbegränsade uppehållstillstånd kan återkallas enligt de allmänna reglerna om återkallelse i 7 kap. UtL. I huvudsak innebär reglerna att ett uppehållstillstånd kan återkallas om det föreligger särskilda skäl, under förutsättning att utläningen inte rest in i Sverige. Ett uppehållstillstånd kan inte återkallas utan tungt vägande skäl, sedan utläningen rest in i Sverige och hänsyn ska då tas till utläningens anknytning till Sverige, vistelsens längd m.m.

Av 14 kap. 3 § UtL följer att Migrationsverkets beslut om återkallelse av ett uppehållstillstånd får överklagas av utläningen till en migrationsdomstol.

Enligt 14 kap. 4 § UtL får Migrationsverkets beslut om avslag på en ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § UtL överklagas till migrationsdomstol. Endast förundersökningsledaren har rätt att överklaga beslutet.

Propositionen

Liksom hittills bör de tidsbegränsade uppehållstillstånden kunna återkallas av samma skäl som gäller för uppehållstillstånd i övrigt. Återkallelsereglerna i utlänningslagen täcker dock bara delvis de grunder som direktivet anger. Regeringen föreslår därför att tidsbegränsat uppehållstillstånd för betänketid och för medverkan vid förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska få återkallas om villkoren för ett sådant tillstånd inte längre är uppfyllda. I likhet med de befintliga reglerna om återkallelse bör de nya bestämmelserna vara fakultativa. Att en viss omständighet som beskrivs i återkallelsereglerna är för handen innebär alltså inte att uppehållstillståndet måste återkallas. Vid tillämpningen av bestämmelserna om återkallelse måste självfallet hänsyn tas till utlänningsens personliga förhållanden eller om det handlar om barn. Enligt regeringen är det självklart att särskilda hänsyn måste tas till barnets ålder och andra omständigheter som rör barnet. Sådana hänsyn torde i de allra flesta fall leda till att uppehållstillståndet inte återkallas. Det kan dock inte helt uteslutas att det någon gång, särskilt när det gäller äldre barn, kan vara rimligt att återkalla ett uppehållstillstånd.

Även om uppehållstillståndet inte ska få återkallas innan förundersökningsledaren fått tillfälle att yttra sig kan det finnas situationer då Migrationsverket bedömer att ett tillstånd ändå bör återkallas. Av det skälet föreslår regeringen att förundersökningsledaren ska kunna överklaga verkets beslut om återkallelse av ett tillstånd. Utlänningen själv ska däremot inte få överklaga ett sådant beslut.

Regeringen föreslår vidare att ett avslag på en ansökan om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för betänketid ska kunna överklagas av förundersökningsledaren. Däremot ska utlänningen själv inte kunna överklaga Migrationsverkets beslut.

Förslaget avses träda i kraft den 1 juli 2007 och innebär att en ny paragraf, 7 kap. 7 b § UtL, införs och att 14 kap. 4 § UtL ändras. Bestämmelsen om återkallelse i 7 kap. 7 b § UtL ska dock inte tillämpas på uppehållstillstånd som beviljats före ikraftträdandet.

Motionen

Kalle Larsson m.fl. (v) begär i motion Sf9 yrkande 3, vid avslag på yrkande 1, avslag på regeringens förslag om införande av en bestämmelse om återkallelse av tidsbegränsade uppehållstillstånd för betänketid eller för

medverkan i förundersökning eller huvudförhandling i brottmål. Motionärerna anser att paragrafen bör utgå för att mildra det extrema beroendeförhållande som offret har till svenska myndigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det primära syftet med att bevilja bevispersoner tidsbegränsade uppehållstillstånd är statens intresse av att kunna lagföra förövarna (se prop. s. 41). Med den utgångspunkten är det naturligt att det också införs en möjlighet att återkalla tillståndet när villkoren för det inte längre är uppfyllda. Den nya bestämmelsen är emellertid fakultativ och ger således möjlighet att ändå låta utlänningen stanna under kvarvarande giltighetstid om det finns skäl till det. Mot bakgrund härav och då frågan om permanent uppehållstillstånd till personer som aktivt medverkat i rättsprocessen som vittne eller målsägande för närvarande utreds har utskottet inga invändningar mot regeringens förslag om återkallelse.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag i nu berörda delar och avstyrker motion Sf9 yrkande 3.

Parallella tillståndsprocesser för utländska målsägande och vittnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om bl.a. att en utlännings som vistas i Sverige med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för betänketid eller för medverkan i förundersökning eller huvudförhandling i brottmål fortsatt ska omfattas av det särskilda mottagande och skydd som följer av detta tillstånd även om han eller hon själv ansöker om uppehållstillstånd på annan grund.

Propositionen

Migrationsverket har enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) ett huvudansvar för mottagandet av bl.a. asylsökande. Med asylsökande avses de som ansöker om uppehållstillstånd som flykting eller som skyddsbehövande i övrigt. I LMA finns bestämmelser om bl.a. dagersättning, särskilt bidrag och organiserad verksamhet.

En utlännings som vistas i Sverige med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd efter ansökan av förundersökningsledare är oförhindrad att själv ansöka om uppehållstillstånd på annan grund. Gör utlännings det, t.ex. med återopande av asylskäl, medför detta att han eller hon samtidigt omfattas av Migrationsverkets mottagandesystem för bl.a. asylsökande.

Enligt regeringen är det viktigt att en bevisperson tillförsäkras det särskilda mottagande och skydd som är avsett att följa av det tidsbegränsade uppehållstillståndet och att regelverket är sådant att utlänningen inte möts av praktiska svårigheter om han eller hon ansöker om asyl eller uppehållstillstånd på annan grund under den tid det tidsbegränsade uppehållstillståndet gäller. Av dessa skäl föreslår regeringen att en utlänning som vistas i Sverige med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som meddelats efter ansökan av en förundersökningsledare och som samtidigt själv ansöker om uppehållstillstånd inte ska omfattas av LMA under den tid som det tidsbegränsade uppehållstillståndet gäller. Undantaget bör även gälla under den tid en ansökan om sådant tidsbegränsat uppehållstillstånd är under prövning.

Ändringen i 1 § LMA föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

Utskottets ställningstagande

Som framgår nedan jämföras bevispersoner med i Sverige bosatta personer i fråga om socialt bistånd och hälso- och sjukvård. Något behov av att personerna i fråga ska omfattas av LMA under tiden för det tidsbegränsade uppehållstillståndet eller då ansökan härom prövas finns således inte. Eftersom det inte får råda någon oklarhet i fråga om ansvaret för mottagandet av bevispersonerna delar utskottet regeringens uppfattning att de inte ska omfattas av LMA. Utskottet tillstyrker därför förslaget.

Socialt bistånd m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden dels om skyldighet för polisen att informera berörda utlänningar om möjligheten att söka asyl eller uppehållstillstånd på annan grund, dels om inrättande av speciellt anpassade och säkra platser för personerna i fråga.

Jämför reservationerna 4 (s) och 5 (v, mp).

Propositionen

I propositionen i övrigt redovisas regeringens bedömning av olika frågor som tas upp i direktivet. Det gäller bl.a. information till berörda utlänningar om möjligheten att få tidsbegränsat uppehållstillstånd, undantag från kravet på passinnehav och arbetstillstånd, tidsbegränsat uppehållstillstånd till underåriga bevispersoner, tillgång till hälso- och sjukvård och socialt bistånd samt möjligheten att delta i program för rehabilitering och för att underlätta ett återvändande. Såvitt gäller undantag från kravet på pass respektive arbetstillstånd liksom information till berörda utlänningar

om möjligheten att få ett tidsbegränsat uppehållstillstånd avser regeringen att reglera detta i förordning. I övrigt anser regeringen att några författningsändringar för att tillgodose direktivets krav inte behövs.

Motionerna

Kalle Larsson m.fl. (v) begär i motion Sf9 yrkande 4 ett tillkännagivande om att en skyldighet för polisen att informera offer för människohandel om deras rätt att söka asyl i Sverige införs i polisförordningen. Enligt motionärerna har polisen redan en omfattande informations- och underrättelseskyldighet gentemot brottsoffer.

I motion A272 av Lars U Granberg (s) begärs i yrkande 5 ett tillkännagivande om vikten av att inrätta speciellt anpassade och säkra platser för offren av människohandeln i vårt land. Enligt motionären behövs detta för att ge kvinnorna trygghet under den tid som de vistas här.

Utskottets ställningstagande

För att uppfylla direktivets krav på att berörda utläningar ska informeras om möjligheten att få ett tidsbegränsat uppehållstillstånd gör regeringen bedömningen att förundersökningsledaren ska ge sådan information och att en särskild bestämmelse härom ska tas in i förundersökningskungörelsen.

När det gäller information om möjligheten för utläningen att själv söka asyl eller uppehållstillstånd på annan grund anser regeringen att sådan information ska ges av Migrationsverket eller annan myndighet eller organisation som kommer i kontakt med berörda utläningar. Utskottet delar regeringens uppfattning och förutsätter att bl.a. polisen inom ramen för sin allmänna serviceskyldighet bistår personerna i fråga med information eller med att förmedla kontakt med andra myndigheter eller organisationer som kan tillhandahålla informationen. Däremot är det enligt utskottets mening inte nödvändigt med någon särskild föreskrift härom i lag eller annan författning. Med det anförda avstyrker utskottet motion Sf9 yrkande 4.

I propositionen redovisas kommunernas skyldighet enligt socialtjänstlagen (2001:453, SoL) att erbjuda social omsorg. Av 2 kap. 2 § SoL framgår att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver såvida inte behovet kan tillgodoses på annat sätt än genom den kommunala socialtjänsten, t.ex. genom LMA. Som redovisats ovan har utskottet ställt sig bakom regeringens förslag att utläningar som vistas i Sverige med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd efter ansökan av förundersökningsledare även i fortsättningen ska omfattas av det särskilda mottagande och skydd som följer av detta tillstånd även om de själva ansöker om uppehållstillstånd på annan grund. De ska således inte omfattas av LMA under den tid som det tidsbegränsade uppehållstillståndet gäller. Det beror på att dessa personer jämföras med i Sverige bosatta personer i fråga om socialt bistånd och hälso- och sjukvård. Det gäller under hela tiden de vistas här oavsett om

det är fråga om ansökningstid eller tid då uppehållstillståndet löper. En kommun har enligt förordningen (2002:1118) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. bl.a. rätt till ersättning för kostnader för bistånd enligt socialtjänstlagen som lämnats till en person som vistas här med stöd av en ansökan eller beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § UtlL.

De berörda personerna är beroende av kommunens insatser för både levnadsomkostnader och stödsatser, vartill kommer att de kan ha behov av ett tryggt boende under utredningstiden. Stöd i form av t.ex. skyddat boende kan ges av socialtjänsten som bistånd enligt socialtjänstlagen. Flera ideella organisationer har också en brottsofferinriktad verksamhet, t.ex. kvinnojourerna, som tillhandahåller skyddat boende. Mot den angivna bakgrunden gör regeringen bedömningen att bevispersoner med stöd av bl.a. socialtjänstlagen kan ges såväl ekonomiskt bistånd som annat socialt bistånd i den omfattning som direktivet kräver och att några författningsändringar inte behövs till följd av direktivets föreskrifter.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det inte behövs några ytterligare författningsändringar för att uppfylla direktivets krav. Utskottet noterar dock att regeringen anser att det finns behov av att förtydliga socialnämndens ansvar för att brottsoffer, och då framför allt kvinnor som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående samt barn som bevittnat våld, får det stöd och den hjälp de behöver. I proposition 2006/07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor har regeringen lämnat förslag om en ändring av 5 kap. 11 § SoL från den 1 juli 2007 som innebär att det tydligare framgår vilket åliggande socialnämnden har för att ge brottsoffer stöd och hjälp. Socialutskottet har nyligen ställt sig bakom regeringens förslag liksom regeringens bedömning att det krävs en ambitionshöjning och ett helhetsgrepp för att kvalitetsutveckla och förbättra socialtjänstens stöd (bet. 2006/07:SoU10). Även om nämnda förslag inte explicit tar sikte på den nu aktuella personkretsen kommer skärpningen av kommunernas skyldighet att ge stöd och hjälp att vara till gagn för dem även i deras egenskap av brottsoffer.

Utskottet vill även framhålla att polisen som en av sina uppgifter har att ge skydd åt hotade och förföljda personer.

Mot bakgrund av vad nu anförts anser utskottet att det saknas skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande med anledning av motion A272 yrkande 5.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (v)

av Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 1.

Ställningstagande

Att offer för människohandel ges tidsbegränsade uppehållstillstånd enbart i syfte att de ska bidra till uppklarande av brott och bistå under rättegång innebär ytterligare ett övergrepp mot dessa personer, denna gång begånget av svenska myndigheter. Det handlar i de flesta fall om kvinnor som transporterats till Sverige för sexuell exploatering och som sedan används som verktyg i eventuella rättsprocesser för att därefter återsändas till i bästa fall samma situation som tidigare. Den som utsatts för den form av sexuell eller annan exploatering som människohandel innebär ska kunna beviljas flyktingstatus och uppehållstillstånd med stöd av Genèvekonventionen. Det är tveklöst så att offer för människohandel, och då inte enbart de personer som uppfyller kriterierna för att kunna bidra till lagföring av förövarna, kan hysa välgrundad fruktan för förföljelse på en konventionsgrund.

Eftersom regeringen inte klargjort att offer för människohandel som känner välgrundad fruktan för förföljelse bör beredas skydd i Sverige och därmed permanent uppehållstillstånd bör propositionen om genomförande av EG-direktivet om offer för människohandel avslås.

2. Kriterierna för beviljande av tidsbegränsat uppehållstillstånd, punkt 2 (v, mp)

av Kalle Larsson (v) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 5 kap. 15 § regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716) med den ändringen att i paragrafens första stycke byts orden ”Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om minst sex månader” mot orden ”Ett permanent uppehållstillstånd”. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2006/07:Ju316 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 4,

2006/07:U262 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkande 1 och

2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 2,

bifaller delvis proposition 2006/07:53 i denna del och avslår motion

2006/07:Ju227 av Mikael Oscarsson och Désirée Pethrus Engström (båda kd) yrkande 1.

Ställningstagande

Regeringens förslag till ändring av 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716) bör ändras så att permanent uppehållstillstånd beviljas de personer som avses med bestämmelsen. Detta krävs både för att mildra det extrema beroendeförhållande som offret har till de svenska myndigheternas behov och bedömningar och för att de riskerar förföljelse i sina forna hemländer om de tvingas återvända.

3. Återkallelse m.m. av uppehållstillstånd, punkt 3 (v)

av Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716) såvitt avser 7 kap. 7 b § och punkt 2 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 3 och avslår proposition 2006/07:53 i denna del.

Ställningstagande

Regeringens förslag om införande av en bestämmelse om återkallelse av tidsbegränsade uppehållstillstånd för betänketid eller för medverkan i förundersökning eller huvudförhandling i brottmål bör avslås. Detta krävs för att mildra det extrema beroendeförhållande som offret har till de svenska myndigheternas behov och bedömningar och som befasts med propositionens förslag.

4. Socialt bistånd m.m., punkt 4 (s)

av Tomas Eneroth (s), Ronny Olander (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Kurt Kvarnström (s), Jasenko Omanovic (s) och Helena Frisk (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:A272 av Lars U Granberg (s) yrkande 5 och avslår motion 2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 4.

Ställningstagande

Runt de kvinnor som utsatts för människohandel bör resurser satsas för att förmå dem att stanna i Sverige så att det polisiära utredningsarbetet och omhändertagandet av dem kan göras på ett så säkert och humant sätt som möjligt. Speciellt anpassade och säkra platser för omhändertagande, där kvinnorna kan känna säkerhet och frihet och där tolkar, myndighetspersoner och andra aktörer kan möta kvinnorna under trygga förhållanden, bör därför inrättas.

5. Socialt bistånd m.m., punkt 4 (v, mp)

av Kalle Larsson (v) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 4 och avslår motion 2006/07:A272 av Lars U Granberg (s) yrkande 5.

Ställningstagande

Sedan ett antal år har polisen en omfattande informations- och underrättelseskyldighet gentemot brottsoffer. Däremot finns ingen skyldighet för polisen att upplysa utländska kvinnor som utsatts för människohandel om deras rätt att söka asyl. Detta är en ordning som allvarligt försvårar för dessa kvinnor att tillvarata sin rätt till prövning av skyddsbehov och därmed permanent uppehållstillstånd enligt utlänningslagen. Eftersom det är av vikt att kvinnorna får information om möjligheten att söka asyl eller

uppehållstillstånd på annan grund bör det i polisförordningen införas en skyldighet för polisen att informera offren för människohandel om denna deras rätt.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2006/07:53 Genomförande av EG-direktivet om offer för människohandel:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och
2. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).

Följdmotion

2006/07:Sf9 av Kalle Larsson m.fl. (v):

1. Riksdagen avslår proposition 2006/07:53 Genomförande av EG-direktivet om offer för människohandel.
2. Riksdagen beslutar – om yrkande 1 avslås – om ändring i 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716) i enlighet med vad i motionen anförs.
3. Riksdagen beslutar – om yrkande 1 avslås – att regeringens förslag till ändring i 7 kap. 7 b § utlänningslagen (2005:716) avslås.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om polisens skyldighet att informera personer som utsatts för människohandel om rätten att söka asyl.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:Ju227 av Mikael Oscarsson och Désirée Pethrus Engström (båda kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda traffickingoffrens situation.

2006/07:Ju316 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att offer för trafficking ska beviljas permanenta uppehållstillstånd.

2006/07:U262 av Josefin Brink m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anføres om att den som utsatts för sexuell exploatering ska
kunna beviljas flyktingstatus och uppehållstillstånd med stöd av
Genèvekonventionen.

2006/07:A272 av Lars U Granberg (s):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anføres om vikten av att inrätta speciellt anpassade och säkra
platser för offren av människohandeln i vårt land.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

I denna lag ges bestämmelser om sysselsättning för och bistånd till utlännningar som

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige enligt 4 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen (2005:716) (asylsökande),

2. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet, eller

3. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas.

Den som omfattas av denna lag har inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) för förmåner av motsvarande karaktär. Rätt till bistånd föreligger inte heller för bostadskostnader.

Barn under 18 år som saknar uppehållstillstånd och som inte vistas på en förläggning omfattas inte av denna lag, om de bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd.

En utlännning som vistas här med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen omfattas inte av denna lag. Detsamma gäller en utlännning för vilken en ansökan om ett sådant tillstånd är under prövning.

I 2 och 3 §§ finns särskilda bestämmelser om mottagande av barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare (ensamkommande barn). Bestämmelserna är tillämpliga endast så länge barnet är att anse som ensamkommande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

¹ Senaste lydelse 2006:177.

2 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om utlänningslagen (2005:716) dels att 5 kap. 15 § och 14 kap. 4 § skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 7 b § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

15 §

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får på ansökan av förundersökningsledaren beviljas en utlännning som vistas här, om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras.

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om minst sex månader skall på ansökan av förundersökningsledaren ges till en utlännning som vistas här, om

- 1. det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras,*

- 2. utlännningen klart visat sin vilja att samarbeta med de brottsutredande myndigheterna,*

- 3. utlännningen brutit alla förbindelser med de personer som är misstänkta för brott som förundersökningen avser, och*

- 4. hänsyn till den allmänna ordningen och säkerheten inte talar emot att tillstånd beviljas.*

Om utlännningen vill ha betänketid för att återhämta sig och för att kunna ta ställning till om han eller hon vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna, skall på ansökan av förundersökningsledaren ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om 30 dagar meddelas om de förutsättningar som anges i första stycket 1 och 4 är uppfyllda.

Ett uppehållstillstånd som meddelats enligt första stycket får förlängas om förundersökningsledaren begär det och de där

¹ Jfr rådets direktiv 2004/81/EG av den 29 april 2004 om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som har fallit offer för människohandel eller som har fått hjälp till olaglig invandring och vilka samarbetar med de behöriga myndigheterna (EUT L 261, 6.8.2004, s. 19, Celex 32004L0081).

angivna förutsättningarna fortfarande är uppfyllda. Ett uppehållstillstånd som meddelats enligt andra stycket får förlängas om förundersökningsledaren begär det, det av särskilda skäl finns behov av en längre betänketid och de förutsättningar som anges i första stycket 1 och 4 fortfarande är uppfyllda.

7 kap.

7 b §

Upphållstillstånd enligt 5 kap. 15 § får, utöver vad som anges i 1, 3, 5 och 6 §§, återkallas om förutsättningarna för uppehållstillståndet inte längre är uppfyllda.

Upphållstillståndet får inte återkallas innan förundersökningsledaren fått tillfälle att yttra sig.

14 kap.

4 §

Migrationsverkets beslut om avslag på en ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § får överklagas av förundersökningsledaren till en migrationsdomstol.

Migrationsverkets beslut om avslag på en sådan ansökan får inte överklagas av utlänningen.

Migrationsverkets beslut om avslag på en ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § eller beslut om återkallelse av ett tillstånd som meddelats med stöd av 5 kap. 15 §

överklagas till migrationsdomstol. Endast förundersökningsledaren får överklaga sådana beslut.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.
 2. Bestämmelsen i 7 kap. 7 b § skall inte tillämpas på uppehållstillstånd som beviljats före den 1 juli 2007.